

CK.0000063667

ẠI HỌC KINH TẾ TP.HCM
KINH TẾ PHÁT TRIỂN

TRẦN TIẾN KHAI

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU KINH TẾ

KIẾN THỨC CƠ BẢN

GUYỄN
C LIÊU

ĐÀO TẠO VIẾT BÀN LAO ĐỘNG XÃ HỘI

ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH
KHOA KINH TẾ PHÁT TRIỂN

TRẦN TIẾN KHAI

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU
KINH TẾ KIẾN THỨC CƠ BẢN

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRUNG TÂM HỌC LIỆU

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG XÃ HỘI

**HOAN NGHÊNH BẠN ĐỌC
GÓP Ý PHÊ BÌNH**

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	7
<u>CHƯƠNG 1</u>	
TỔNG QUAN VỀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU KINH TẾ	11
1.1 CÁC KHÁI NIỆM CƠ BẢN VỀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC	12
1.1.1 Định nghĩa	12
1.1.2 Các đặc điểm của nghiên cứu khoa học	14
1.1.3 Vai trò của nghiên cứu khoa học	15
1.2 CÁC LOẠI HÌNH NGHIÊN CỨU KHOA HỌC	16
1.2.1 Phân loại theo OECD	16
1.2.2 Phân loại theo tính ứng dụng, mục tiêu và phương thức điều tra	17
1.2.3 Các cách phân loại khác	19
1.3 NGHIÊN CỨU KINH TẾ	21
1.4 CÁC PHƯƠNG PHÁP TƯ DUY KHOA HỌC	24
1.4.1 Tư duy diễn dịch	25
1.4.2 Tư duy quy nạp	27
1.5 NGHIÊN CỨU ĐỊNH LƯỢNG, NGHIÊN CỨU ĐỊNH TÍNH VÀ PHỐI HỢP	29
1.5.1 Nghiên cứu định tính	30
1.5.2 Nghiên cứu định lượng	35
1.5.3 Nghiên cứu phối hợp	35
1.5.4 Khác biệt giữa nghiên cứu định tính và định lượng	36
1.6 CÁC HÌNH THỨC TỔ CHỨC NGHIÊN CỨU	40
1.6.1 Đề tài nghiên cứu	40
1.6.2 Dự án khoa học	41
1.6.3 Chương trình khoa học	42
1.6.4 Đề án khoa học	43
1.7 QUY TRÌNH NGHIÊN CỨU	43
1.7.1 Quy trình nghiên cứu là gì?	43
1.7.2 Các bước của quy trình nghiên cứu	47
<u>CHƯƠNG 2</u>	
XÁC ĐỊNH VÀ MÔ TẢ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	61
2.1 XÁC ĐỊNH VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	62

2.1.1 Vấn đề nghiên cứu là gì? _____	62
2.1.2 Làm sao tìm được vấn đề nghiên cứu? _____	63
2.1.3 Như thế nào là một vấn đề nghiên cứu tốt? _____	68
2.1.4 Cách thức xác định và chọn lựa vấn đề nghiên cứu _____	70
2.1.5 Các tiêu chí đánh giá vấn đề nghiên cứu _____	76
2.2 XÁC ĐỊNH MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU _____	77
2.2.1 Định nghĩa _____	77
2.2.2 Tại sao cần phải phát triển mục tiêu nghiên cứu? _____	79
2.2.3 Phát biểu mục tiêu nghiên cứu như thế nào? _____	79
2.3 XÁC LẬP CÂU HỎI NGHIÊN CỨU _____	80
2.3.1 Câu hỏi nghiên cứu là gì? _____	80
2.3.2 Làm sao để xác lập được câu hỏi nghiên cứu? _____	81
2.4 XÁC LẬP GIẢ THUYẾT NGHIÊN CỨU _____	85
2.4.1 Định nghĩa về giả thuyết nghiên cứu _____	85
2.4.2 Quan hệ giữa giả thuyết nghiên cứu và câu hỏi nghiên cứu _____	86
2.4.3 Làm sao xây dựng giả thuyết nghiên cứu _____	90
2.4.4 Phân loại giả thuyết _____	90
2.4.5 Vai trò của giả thuyết _____	92
2.5 ĐẶT TÊN ĐỀ TÀI _____	92

CHƯƠNG 3

TỔNG QUAN TÀI LIỆU _____	99
3.1 GIỚI THIỆU VỀ TỔNG QUAN TÀI LIỆU _____	100
3.1.1 Khái niệm _____	100
3.1.2 Mục đích của tổng quan tài liệu _____	102
3.1.3 Một số lưu ý _____	102
3.2 VAI TRÒ CỦA TỔNG QUAN TÀI LIỆU _____	102
3.3 THẾ NÀO LÀ MỘT TỔNG QUAN TÀI LIỆU TỐT _____	103
3.4 CHIẾN LƯỢC KHAI THÁC THÔNG TIN DỮ LIỆU _____	104
3.5 NGUỒN THÔNG TIN, DỮ LIỆU VÀ ĐÁNH GIÁ _____	106
3.5.1 Các cấp độ của thông tin dữ liệu _____	107
3.5.2 Các dạng nguồn thông tin _____	108
3.5.3 Các căn cứ để đánh giá giá trị của các nguồn và nội dung của tài liệu tham khảo _____	110
3.6 CÁCH VIẾT TRÍCH DẪN VÀ GHI TÀI LIỆU THAM KHẢO _____	112
3.6.1 Các hình thức trích dẫn _____	113

3.6.2 Cách ghi tài liệu tham khảo (theo ISO 690, APA và thông lệ quốc tế)	117

CHƯƠNG 4

PHÁT TRIỂN KHUNG LÝ THUYẾT, KHUNG KHÁI NIỆM VÀ KHUNG PHÂN TÍCH	127
4.1 GIỚI THIỆU VỀ KHUNG LÝ THUYẾT, KHUNG KHÁI NIỆM VÀ KHUNG PHÂN TÍCH	128
4.2 KHUNG LÝ THUYẾT	128
4.3 KHUNG KHÁI NIỆM	130
4.4 KHUNG PHÂN TÍCH	134

CHƯƠNG 5

ĐO LƯỜNG VÀ THANG ĐO	141
5.1 BẢN CHẤT CỦA VIỆC ĐO LƯỜNG	142
5.2 THANG ĐO	145
5.2.1 Thang đo danh nghĩa	146
5.2.2 Thang đo thứ bậc	148
5.2.3 Thang đo khoảng	149
5.2.4 Thang đo tỷ số	150
5.3 ỨNG DỤNG THANG ĐO TRONG NGHIÊN CỨU KINH TẾ	150
5.3.1 Mục tiêu nghiên cứu	151
5.3.2 Các kiểu trả lời	152
5.3.3 Tính chất của dữ liệu	152
5.3.4 Số lượng hướng đo	153
5.3.5 Cân xứng hoặc bất cân xứng	153
5.3.6 Bắt buộc hay không bắt buộc	154
5.3.7 Số lượng điểm đo	154
5.3.8 Sai số do người đánh giá gây ra	155
5.4 ỨNG DỤNG CÁC THANG ĐO CHO ĐIỂM KHI THIẾT KẾ CÂU HỎI ĐIỀU TRA	156
5.4.1 Thang đo thái độ giản đơn	156
5.4.2 Thang đo Likert	157
5.4.3 Thang đo trắc biệt	160
5.4.4 Thang đo số/Thang đo danh sách cho điểm	162
5.4.5 Thang đo Stapel	163

5.4.6 Thang đo tổng-hàng số	164
5.4.7 Thang đo cho điểm đô thị	165
5.5 ỨNG DỤNG CÁC THANG ĐO XẾP HẠNG KHI THIẾT KẾ CÂU HỎI ĐIỀU TRA	166
5.5.1 Thang đo so sánh cặp	166
5.5.2 Thang đo xếp hạng bắt buộc	167
5.5.3 Thang đo so sánh	167
5.6 SAI SỐ TRONG ĐO LƯỜNG VÀ NGUỒN SAI SỐ	168

CHƯƠNG 6

PHƯƠNG PHÁP CHỌN MẪU VÀ XÁC ĐỊNH CỖ MẪU	175
6.1 BẢN CHẤT CỦA VIỆC CHỌN MẪU	176
6.1.1 Tại sao phải chọn mẫu	176
6.1.2 Thế nào là một mẫu tốt	178
6.1.3 Các kiểu thiết kế chọn mẫu	179
6.2 CÁC BƯỚC THIẾT KẾ CHỌN MẪU	183
6.2.1 Tổng thể nghiên cứu là gì?	183
6.2.2 Các chỉ tiêu cần quan tâm là gì?	184
6.2.3 Có khung mẫu hay không?	185
6.2.4 Phương pháp chọn mẫu nào là phù hợp?	186
6.2.5 Cỡ cỡ mẫu bao nhiêu là vừa?	187
6.3 CHỌN MẪU XÁC SUẤT	188
6.3.1 Chọn mẫu xác suất ngẫu nhiên đơn giản	188
6.3.2 Chọn mẫu hệ thống	190
6.3.3 Chọn mẫu phân tầng	192
6.3.4 Chọn mẫu theo nhóm	197
6.3.5 Chọn mẫu nhiều giai đoạn	200
6.4 CHỌN MẪU PHI XÁC SUẤT	205
6.4.1 Chọn mẫu thuận tiện	207
6.4.2 Chọn mẫu theo phán đoán	208
6.4.3 Chọn mẫu hạn ngạch	210
6.4.4 Chọn mẫu quả cầu tuyết	211
6.5 XÁC ĐỊNH CỖ MẪU	212
6.5.1 Các khái niệm căn bản liên quan đến chọn mẫu và xác định cỡ mẫu	212
6.5.2 Xác định cỡ mẫu đối với giá trị trung bình	214

6.5.3 Xác định cỡ mẫu theo tỷ lệ	217

CHƯƠNG 7

VIẾT ĐỀ CƯƠNG NGHIÊN CỨU	225
7.1 ĐỀ CƯƠNG NGHIÊN CỨU LÀ GÌ?	225
7.1.1 Đề cương nghiên cứu	226
7.1.2 Vai trò của đề cương nghiên cứu	227
7.2 NỘI DUNG VÀ CẤU TRÚC CỦA ĐỀ CƯƠNG NGHIÊN CỨU	228
7.2.1 Đặt vấn đề	229
7.2.2 Mục tiêu nghiên cứu	233
7.2.3 Câu hỏi nghiên cứu	234
7.2.4 Phạm vi và đơn vị nghiên cứu	236
7.2.6 Phương pháp luận nghiên cứu	239
7.2.7 Cấu trúc dự kiến của báo cáo kết quả	245
7.2.8 Các nội dung khác	245

CHƯƠNG 8

THU THẬP DỮ LIỆU	251
8.1 NGUỒN DỮ LIỆU	251
8.1.1 Dữ liệu thứ cấp	252
8.1.2 Dữ liệu sơ cấp	255
8.2 PHƯƠNG PHÁP THU THẬP DỮ LIỆU SƠ CẤP	255
8.2.1 Khác biệt trong thu thập dữ liệu giữa hai phương pháp nghiên cứu định tính và định lượng	255
8.2.2 Phương pháp thu thập dữ liệu	258
8.3 BẢNG HỎI	263
8.3.1 Các cách khác nhau trong việc áp dụng bảng hỏi trong thu thập số liệu, thông tin	263
8.3.2 Các dạng câu hỏi	264
8.3.3 Ưu nhược điểm của câu hỏi mở	266
8.3.4 Ưu nhược điểm của câu hỏi đóng	266
8.3.5 Một số chú ý khi đặt câu hỏi	266
8.3.6 Bốn bước cơ bản để đặt câu hỏi đúng	268
8.3.7 Trật tự của các câu hỏi	271
8.3.8 Kiểm tra và điều chỉnh bảng câu hỏi	271
8.3.9 Lựa chọn giữa phỏng vấn và bảng hỏi	272

8.4 TỔ CHỨC ĐIỀU TRA KHẢO SÁT	273
8.4.1 Tập huấn phỏng vấn viên	273
8.4.2 Tổ chức khảo sát	274
8.4.3 Các công cụ khảo sát	274

CHƯƠNG 9

NHẬP VÀ XỬ LÝ DỮ LIỆU	279
9.1 NHẬP SỐ LIỆU	280
9.1.1 Cách bố trí dữ liệu trên máy tính	280
9.1.2 Cách nhập liệu	281
9.2 THANH LỌC DỮ LIỆU	287
9.2.1 Phát hiện giá trị dị biệt trong dữ liệu sử dụng Excel	288
9.2.2 Phát hiện giá trị dị biệt trong dữ liệu sử dụng SPSS	290
9.3 PHÂN TÍCH THỐNG KÊ MÔ TẢ	294
9.3.1 Phân tích thống kê mô tả cho các biến định lượng	296
9.3.2 Phân tích thống kê mô tả cho các biến định tính	302
9.4 PHÂN TÍCH KIỂM ĐỊNH GIẢ THUYẾT SO SÁNH GIÁ TRỊ TRUNG BÌNH	305
9.4.1 Kiểm định giả thuyết so sánh giá trị trung bình	305
9.4.2 Quy trình kiểm định thống kê	308
9.5 PHÂN TÍCH DỮ LIỆU SƠ KHỞI	309
9.5.1 Các kiểm định tham số	310
9.5.2 Các kiểm định phi tham số	316

CHƯƠNG 10

VIẾT BÁO CÁO NGHIÊN CỨU	326
10.1 CẤU TRÚC BÁO CÁO NGHIÊN CỨU	326
10.1.1 Cấu trúc một bài báo khoa học	327
10.1.2 Cấu trúc một luận văn hoặc báo cáo khoa học	328
10.2 CÁCH VIẾT NỘI DUNG	330
10.2.1 Cách viết bài báo khoa học	330
10.2.2 Cách viết luận văn, báo cáo khoa học	333
10.3 HÌNH THỨC VIẾT	340
TÀI LIỆU THAM KHẢO	346